BURSA'NIN "İNCİSİ" DÜRDANE KÖYÜ

(Zaman-Mekân-İnsan)

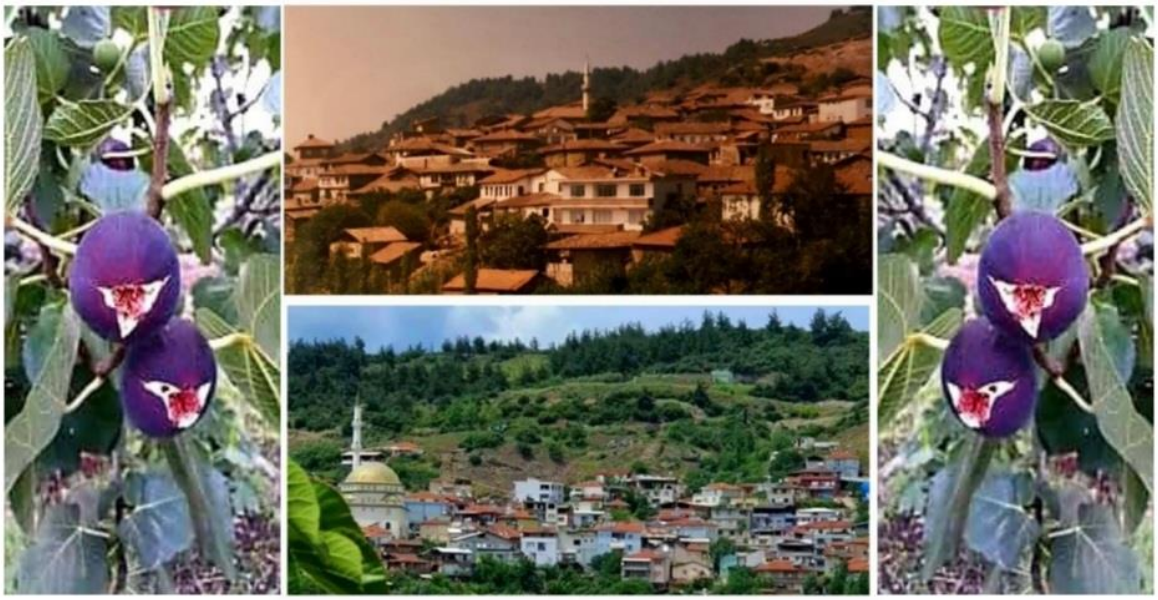

EDİTÖR

PROF. DR. BEHÇET KEMAL YEŞİLBURSA

BA BITHYNIA AKADEMİ

BURSA'NIN "İNCİSİ" DÜRDANE KÖYÜ

(Zaman-Mekân-İnsan)

EDİTÖR

PROF. DR. BEHÇET KEMAL YEŞİLBURSA

BITHYNIA AKADEMİ

3. DÜRDANE KÖYÜ'NDE YUNAN İŞGALİNİN İZLERİ

Hacer KARABAĞ ARSLAN[1]

Giriş

I. Dünya Savaşı sonrası İtilaf Devletleri'nin Anadolu'ya ve Osmanlı'ya bakışını ifade etmesi açısından Harold Nicolson'un 1934'teki şu tespitleri oldukça değerlidir: "…*Osmanlı İmparatorluğu parçalanmış ve aciz, başkenti ve Halifesi silahlarımızın insafına kalmış, ayaklarımızın dibinde yatıyordu. Denizlerin hâkimiyeti tartışmasız bizim elimizdeydi; Alman kolonileri işgal edilmişti, tüm hayati iletişimler, tüm stratejik noktalar kontrolümüz altındaydı. Müttefik insan gücü ve mühimmat yedekleri sınırsızdı*…"[2] Bu anlayış üzerine temellendirilmiş olan Mondros Ateşkes Anlaşması'nın hemen sonrasında Müttefik devletlere bağlı ordular tarafından, ülkenin önemli stratejik noktaları işgal edilmiştir. İşgaller, Mondros mütarekesinin 7. maddesindeki İtilâf devletlerinin emniyetlerini tehdit eden bir durum karşısında stratejik noktaları işgal edebilecekleri maddesine dayandırılmaktaydı.[3] İlk işgaller güneyden başlamış, Kasım 1918- Mart 1919 tarihleri arasında, Musul, İskenderun, Kilis, Antep, Maraş ve Urfa İngilizlerce işgal edilirken; Adana, Dörtyol, Mersin ve Pozantı Fransızlar tarafından işgal edilmiştir.[4] İtalyanlar Mart 1919'da Antalya'yı, Nisan 1919'da Konya'yı işgal etmiş ve Menteşe sahillerine doğru işgal sahasını genişletmiştir.[5]

1917 yılında İtilaf devletlerinin yanında savaşa girmiş olan ve savaşta pek az bir rolü olan Yunanistan da Anadolu'dan toprak talepleri öne sürmüştür. Paris Barış Konferansı'nda, İtalyanların karşı çıkmasına rağmen, İzmir ve çevresinin Yunanistan'a bırakılması uygun görülmüştür. Bu karar doğrultusunda, 15 Mayıs 1919'da Yunanistan İzmir'e asker çıkarmış ve Anadolu'da peyderpey genişleyen 40 aylık bir işgal süreci başlamıştır.

Batı Anadolu'daki Yunan işgali, 1920 Haziran'ına kadar Milne Hattı denen ve genel olarak Manisa-Ayvalık hattının batısını kapsayan hinterlant içinde kalmıştı. Bu süreç içerisinde 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi açılmış ve Türk Milli iradesini sadece TBMM'nin temsil ettiğini beyan etmiştir. Aynı zamanda Meclis, San Remo'da hazırlanan barış anlaşması

[1] Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarihi Bölümü, E-posta: hkarabag@uludag.edu.tr.

[2] Harold Nicolson, *Curzon The Last Phase 1919-1925*, Constable and Company, London 1934, p.3-4.

[3] Ali Türkgeldi, *Mondros Ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi*, Ankara 1948, s. 70.

[4] *Türk İstiklal Harbi Güney Cephesi*, Cilt IV, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2009, s.49-59.

[5] Mevlüt Çelebi, "Millî Mücadele'de İtalyan İşgalleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Yıl 1993, Cilt 9, Sayı 26, s.397-400.

esaslarının kabul edilemez olduğunu açıklamıştır. Bu gelişmeler neticesinde İtilaf Devletleri, anlaşma esaslarını kuvvet yoluyla Türk tarafına kabul ettirmek için Yunan ordusunun ilerlemesine izin vermişlerdir.

22 Haziran 1920'de Milne hattından genel taarruza geçen Yunan birlikleri toplam altı tümenden oluşmaktaydı. Üç tümenle iki koldan, Akhisar – Soma yönünden; iki tümenle Salihli yönünden, bir tümenle de Aydın cephesinden taarruz harekâtı gerçekleşmiştir. Düşmanın kuzey kolu, 30 Haziran 1920'de Balıkesir'e girmiş ve süvarileri 2 Temmuz 1920'de Kirmastı ve Karacabey'i işgal etmiştir. Diğer taraftan İngilizler de Yunan harekâtının önünü açmak ve bu arada Bursa'daki millî direnişi kırmak amacıyla Mondros Mütarekesi'nin ilgili maddelerini gerekçe göstererek 25 Haziran'da Mudanya'ya, 26 Haziran'da da Gemlik'e asker çıkarmıştır.[6] 8 Temmuz 1920'de de Bursa işgal edilmiştir.

Bursa'da 8 Temmuz 1920'de başlayan işgal, 2 yıl ve 2 ay sürmüştür. Oluşturulan işgal yönetimiyle halka eziyet etmeye başlanmış, soykırım ve tahribat hat safhalara ulaşmış, Bursa talan edilmiştir.[7] Şehrin işgalden kurtarılması ise 26 Ağustos 1922'de başlayan Türk ordusunun taarruzu ile mümkün olmuştur. 26 Ağustos 1922 sabahı alaca karanlıkta başlayan Türk taarruzu, Afyon bölgesinde planlandığı gibi hızla gelişmiş, Yunanların ve batılı gözlemcilerin aşılamaz diye böbürlendikleri Yunan savunma mevzileri (Milne Hattı) daha ilk hamlede yarılmış ve Yunan birlikleri düzensiz bir şekilde geri çekilmeye başlamıştır.[8] Türk ordusu geri çekilmekte olan Yunan ordusunu hızlı bir takibe almış ve 8 Eylül'de Bursa önlerine ulaşmıştır. Bursa'yı kurtaran komutan olan Şükrü Naili Paşa, anılarında o güne dair şunları aktarmaktadır: "*Düşmanın bu hatta tutunmasını serbest bırakmak; onun kolayca ve rahatça bütün malzemelerini, vesaitini ve kıtaatını kaçırmasına müsaade etmek olacaktı. Binaenaleyh 8 Eylül günü akşamüzeri inkişaf etmek üzere bütün cephede bir taarruz hazırlandı... Akşamüzeri başlayan bu muharebede Yeşil Bursa'yı düşmanın zulmünden kurtarmak için efrad-ü zabitanda öyle kahramanca atılış ve şevk vardı ki düşmanın yağdırdığı şiddetli makineli tüfek ve topçu ateşine rağmen kıtamız bila-cesura ilerledi*."[9] Yaptığı taarruzlarla ileri harekâtını sürdüren 3. Türk Kolordusunun piyade ve süvari birlikleri, 10 Eylül akşamı, Yunanları püskürtmüş ve Bursa'ya girmeyi başarmıştır. Albay Deli Halit Komutasındaki Kocaeli Grubu ve Şükrü Naili Paşa komutasındaki 3.

[6] Kemal Atatürk, *Nutuk 1919-1927*, Yay. Haz.: Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, 2011, s.315.

[7] Saime Yüceer, *Bursa'nın İşgal ve Kurtuluş Süreci (8 Temmuz 1920-11 Eylül 1922*), Uludağ üniversitesi Yay., Bursa, 2001, s.131-135.

[8] Yücel Öztürk, "Bursa Civarının İşgal ve Kurtuluş Sürecinde Askeri Harekatlar", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, C 65, S 1, Mayıs 2019, s.388.

[9] "Bursa'nın İstirdadına Ait Hatırat", *Bursa Vilayeti Salnamesi*, Bursa Vilayet Matbaası, 1927, s.58.

Kolordu, 10 Eylül gecesinden itibaren tüm Bursa'yı Yunan işgalinden kurtarmıştır. [10]

10 Eylül günü kentte yaşanan gelişmelerle ilgili Mümtaz Şükrü anılarında şunları aktarmaktadır: "*Maksem sırtlarından kente inen ve Jandarma Komutanı Hasan Bey ile sürekli olarak ilişkisini kesmeyen Püskülsüz İsmail çetesi ve bunlara katılan elleri sopalı, kazmalı, baltalı birçok köylüler ve halk kentteki Yunanlıların üzerine atılmışlardı. Ben bu sevinçle Ulucami'ye doğru koşmaya başladım. Pirinçhanı ve Balıkpazarı civarından kaçan Yunanlıları bu çete ve toplum kovalamaktaydı. Oradan annemi ve ailemi görmek için eve gittim. O akşam kuvvetlerimizden bir grup Kent'e girdi. Bursa anlatılması güç bir heyecan ve sevinç coşkunluğu içinde sabahlara kadar kurtuluşu kutladı."*[11]

Ne yazık ki 2 yıl 2 ay süren Yunan işgalinin Bursa'daki izlerini silmek kolay olmamıştır. 1925 yılında Bursa Vilayet Encümeni ve Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından basılan "*Bursa Vilayeti'nde Yunan Fecayii*" isimli eserde ayrıntılı olarak Bursa'da yaşanan mezalim ortaya konulmuştur. Yunanlıların yerli Rum ve Ermenilerle birlikte Bursa ve kazalarında yaptığı soygun, yağma, gasb ve yangın sonucunda meydana gelen maddi zararın toplamı o günkü değerlerle 60.156.547 liradır[12]. Bununla birlikte 822 kişi şehit edilmiş, 383 kişi yaralanmış, 5.617 kişi darb ve işkence görmüş, 569 kişi hapsedilmiş, 455 kişi de esir ve sürgün edilmiştir. Genç kız ve ihtiyar demeden 128 kişiye de tecavüz edilmiştir.[13]

Dürdane Köyünde Yunan İşgalinin Bilançosu

Bursa'nın kuzeyinde, Bursa'ya 16 km uzaklıkta olan Dürdane Köyü, Osmangazi ilçesine bağlı bir yerli köyüdür. Köyün adının 'dur-dinle'den geldiğine ilişkin hikâyeler anlatılmaktadır. Bazı köylüler ise, 'ön-görü'den geldiğini savunmaktadır. 1530 tarihli tahrirat defterinde köyün adına rastlanılması oldukça eski bir köy olduğunu göstermektedir. Köy, o dönemde Orhan Bey'in vakıf köyü olarak geçmektedir ve köyde 3 Hıristiyan hane yaşamaktadır. XVIII-XIX yüzyılda yolların değişmesi üzerine, köy, Bursa-Gemlik yolu üzerinde kalmıştır. Bu nedenle gelişme göstermiştir. 1895 ve 1908 Yıllığı'na göre köyde 88 hane yaşamaktadır. 1927 yılında 288 olan köy nüfusu, 2021 sayımında 1084 olarak görünmektedir.

---

[10] Öztürk, *a.g.m.*, s.398.

[11] Mümtaz Şükrü Eğilmez, *Milli Mücadele'de Bursa*, Haz. İhsan Ilgar, Tercüman Yay., İstanbul, 1981, s.150.

[12] Nisan 1923'te 1 Sterlin, 4,72 Osmanlı Lirasıdır. Bkz. Feridun Ergin, "Birinci Dünya Savaşı'nda ve Atatürk Döneminde Fiyatlar ve Gelirler", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 3, S. 7, 1986, s. 66. Bursa'da Yunan işgalinin sebep olduğu toplam maddi zarar günümüz değeri ile 272.871.117 Türk Lirasıdır. Hesaplamada 26.08.2022 tarihli TCMB döviz kuru temel alınmıştır (1 Sterlin 21,41 TL).

[13] *Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii*, Matbaa-i Vilayet, Bursa, 1925, s.302-303.

Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii kitabında Dürdane köyünde Yunan işgal günlerine ve Yunan mezalimine ilişkin raporlar yer almaktadır. Bu raporlardan ilki Yunan askerlerinin Dürdane köyünde ahaliyi camiye toplayıp para karşılığı serbest bırakmaları olayı ile ilgili 21 Mayıs 1921 tarihinde, Hüdavendigar Valisi tarafından kaleme alınmıştır. Rapor şöyledir:

"BURSA'NIN "DÜRDANE" KARYESİ MEZALİMİNE AİD RAPOR[14]

Yunan askerlerinin silah taharrisi bahanesi ile aldıkları fidye-i necat.

BURSA İDARE-İ ASKERİYYE RİYASETİNE 1156/265

Mayıs'ın 20'nci Cuma günü öğle namazı vakti Dürdane kariyesine 5 müsellah işgal askeri gelip (silah taharri edeceğiz!) diye ahâliyi camide tevkif edip 500 lira verdikleri takdirde serbest bırakacaklarını söyledikleri ve nihayet ahâli ile aralarında 150 liraya sulh olarak camideki ahâliden 150 lira, alarak derhal Bursa istikametine hareket ettikleri jandarma alay kumandanlığından verilen müzekkerede ifade olunmuştur. Bu gibi tecavüzat-ı asayiş-şikenane temâdi etmekte olduğundan men'itecavüzat için tedabir-i kat'iyye ittihazı ve mezkûr karyeye tecavüz edenlerin de tahkikiyle haklarında muamele-i mukteziye ifâsı hususunun icap edenlere emr buyrulması temennisiyle.

21 Mayıs 337(1921) Hüdavendigâr

Valisi..."

Köy ile ilgili ikinci rapor ise içinde Dürdane köyünün de bulunduğu pek çok Bursa köyünde baskınlar düzenleyip, yağma ve katliamlar gerçekleştiren Ermeni çetelerinin faaliyetleri ile ilgili 17 Temmuz 1921 tarihinde, Vali tarafından yazılmıştır. Raporun tam metni şöyledir:

"BURSA'NIN "MASKARA HASAN, MURATOBA, DÜRDANE, CUMALIKIZIK, HAMAMLIKIZIK, DEREKIZIK, CANBAZLAR (CAMBAZLAR), HAMİDLER VE KAZIKLI" KARYELERİ MEZALİMİNE DAİR.[15]

-Ermeni Çetelerinin mezkûr köylerde yaptıkları nehb ve garet, tehdit, darb ve işkence hetk-i ırz ve mezalim-i saîre.-

BURSA İDARE-İ ASKERİYYE RİYASETİNE 1601/393

Ermeni çetesi Mashara Hasan Karyesini haricen abluka ederek şakilerden 10 kişi karyenin içine girdikleri, korucu ile muhtar ve heyet-i ihtiyariyenin hanelerini dolaşarak bütün karye halkının toplanmasını ihtar ettikleri ve bunun üzerine birer birer hanelerden ahâliyi toplattırdıkları ve bâdehû çeteler yedinde ki pusula mucibince köylülerin isimlerini okuyarak

[14] *Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii*, s.47.
[15] *Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii*, s.62-64.

*"Hemen para çıkarınız!" diye kırbaç ve tüfenk dipçiği ile darp ve müteakiben hanelerine götürerek eşya ve sandukalarının taharrisiyle nukud-ı mevcude ve müzeyyinat-ı sairesini ahz ve gasb etdikleri ve alman para miktarının tahminen 1000 lirayı mütecaviz bulunduğu ve ayrıca on adet beşibirlik altun dahi alındığı ve bil-âhire eşirrânın savuşduğu, 13/7/1337(1921) çarşanba günü Muratoba karyesi Ermeni çeteleri tarafından basılarak ahâlinin zî kıymet eşya ve nukudlarıyla bir re's bargir alıb savuşdukları ve 14-15/7/37 gecesi Hamidler karyesinde kezalik (kezlik) Ermeni çeteleri tarafından basılarak bazı hanelerin taharrisiyle nukud ve zî kıymet, eşyanın alındığı ve karyeden Halim Ağa'nm zevcesini para çıkartmak üzere 19 yerinden kama ile cerh eyledikleri, ve 12/7/37 salı ve ferdası çarşanba günleri Dürdane karyesine yine Ermeni çeteleri gelerek Karye-i mezkûre ahâlisinden cebir ve tehdid ile 300 lira alıb savuşdukları 13-14/7/337(1921) günleri gece ve gündüz iki defa olarak Cumalıkızık, Hamamlıkızık, Derekızık karyeleri bir kısmı elbise-i askeriyeyi labis, bir kısmıda Ermeni çetesi kisvesiyle müsellah bir çok şakiler tarafından basılarak: "Karyelerinizde çete vardır. Karyelerinizi kâmilen ihrak ve sizleride keseceğiz!" diye tehditten sonra zî kıymet eşya ve nukudlarını gasp edip birçok ahâliyi de şiddetle darp ve işkenceden sonra savuşdukları. 14- 15/7/337(1921) Cuma gecesi bir kısım Ermeni çeteleri Susığırlık (Susurluk) mıntıkasına merbut Canbazlar. karyesini basarak ahâliyi ta'zib ve darp etdikleri ve ahâliden bir kısmı karye haricine firarla tarla ve sair mahallerde kendilerini ihfa itdikleri ve karyeden üç kişi şakilerin eline geçip birlikde hanelere bi'd-duhul eşya zî-kıymet mevad gibi şeylerin taharrisi esnasında Hacı Ali'nin oğlu Mustafa ile zevcesi hazfederek bahçeye firar etdikleri ve hanede yalnız başına kalan ondört yaşlarında bakire kerimesini tutub bikrin izâle etdikten sonra Kazıklı istikâmetine savuşdukları ve eşhas-ı mezkûre aynı gece Kazıklı karyesini basıp ve 100 Lira ahz edip bir kaç gün sonra verilmek şartıyla bin lirayı daha taht-ı kefalete alıb savuşdukları ve **15/7/337(1921)'nci Cuma günü kırk kişi kadar aynı eşhasda dahil olduğu halde Dürdane karyesini ihata ederek ahâliden 1000 Lira taleb ve aksi takdirde karyenin ihrâk edileceğini ihtar edip savuşdukları ve karye halkı da bir aralık fırsat bulub takriben altmış hanenin Bursa'ya kaçmağa muvaffak oldukları jandarma Alay Kumandanlığından mu'ti iki kıt'a müzekkerede ifade kılınmış** ve Hamidler karyesi ahâlisi namına verilen bir arz-ı hâldede altmış nefer süvariden mürekkeb bir ermeni çetesi karyelerine gelerek ahâliye işkence etmek ve kapılarını kırmak suretiyle hanelere girib icra-yı şekavet eğledikleri gibi bu meyanda hanesi kapısını şikest ve içeriye duhûl ve para talebiyle karyeden Abdülhalim Ağa'nın zevcesini 19 yerinden cerh ve bir çok eşyasını yağma ettiklerinden ve bu sebeple can ve mallarından emin olamadıklarından bahisle bu mehâlik ve muhâtarat'dan tahlisleri esbabının istikmâli istida olunmuştur. Dünkü tarihli tezkirede dahi iş'ar olunduğu üzere Ermeni çetelerinin tecavüzad ve şekaveti günden güne artmakda olup bu yüzden ahâli-i memleket havf ve heyacına düşmüş, emniyet-i Umumiyeyi selb iden*

mezkûr çetelerin tecavüzatından ahâli-i masumenin tahlisiyle beraber haklarında lâzım gelen muamelenin ifa ve mağsûbatın kendilerinden istirdadı ve memleketde emniyet ve asayişin te'mini hususlarında tedabir-i lazime ittihaz ve makam-ı vilayetede iş'ar-ı keyfiyyet buyurulması ricasıyla...)

17 Temmuz 337(1921)

Vali"

Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii kitabında köylerin işgal döneminde verdikleri kayıplar ve yaşanılan tahribat da ortaya konulmuştur. Bu bilgiler doğrultusunda Dürdane Köyünde işgal döneminde şehit edilen ve yaralananlara dair bilgiler aşağıda listelenmiştir. Ayrıca köyde işgal sonrası ortaya çıkan maddi zarar da rakamsal olarak belirtilmiştir.

Dürdane Köyü'nde Şehit Edilenler[16]

Faci'anın müstenid olduğu heyet-i tahkikiye raporunun mıntıkası	Şehid edilenlerin ismi	s i n n i	Pederinin Adı	Facianın icra edildiği mahalle veya karye	Facianın suret-i icrası	Tarih-i icrası	Mütecasir Yunanlının ismi
Dürdane Karyesi	Hacı Ahmed oğlu Emin	45	Ahmed	Bursa'da	Otomobille ezilmek suretiyle	Ağustos 338 1922	Yunan askerleri tarafından.
Dürdane Karyesi	İnsani oğlu Hüseyin	63	Halil	Dürdane Karyesinde	Kurşunla	8 Eylül 338 1922	Yunan askerleri tarafından.

Dürdane Köyünde Yaralananlar[17]

Dürdane	Hatice	30	Mustafa	Bıçakla
Dürdane	Sıdıka	65	Abdah	Kurşunla
Dürdane	Mustafa	48	Hasan	Kurşunla
Dürdane	Hüseyin	61	İbrahim	Kurşunla

Şehit ve yaralananlar haricinde Yunanlılar tarafından Dürdane köyünde 66 kişinin de darp edildiği bilgisi kitapta yer almaktadır.[18]

[16] *Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii*, s.98-99.
[17] *Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii*, s.121.

Köyde işgal sonrası kişilere ait taşınır mallarla ilgili kayıp 143.842 Osmanlı Lirası, taşınmazlarla ilgili kayıp ise 57.115 Osmanlı Lirasıdır[19]. Köyde resmi ve dini kurumlarla ilgili bir zayiat kayıtlara geçmemiştir.[20]

Sonuç

Bursa'da 8 Temmuz 1920'de başlayan işgal, 2 yıl ve 2 ay sürmüştür. Oluşturulan işgal yönetimiyle halka eziyet etmeye başlanmış, soykırım ve tahribat hat safhalara ulaşmış, Bursa talan edilmiştir. Şehrin işgalden kurtarılması ise 26 Ağustos 1922'de başlayan Türk ordusunun taarruzu ile mümkün olmuştur.

Yunan işgalinin olumsuz etkileri Bursa'nın pek çok köyünde olduğu gibi Osmangazi ilçesine bağlı Dürdane Köyünde de görülmektedir. 1925 yılında yayımlanan Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii kitabından edindiğimiz bilgilere göre köyde iki kişi şehit edilmiş, dört kişi ağır şekilde yaralanmış, altmışaltı kişi de darp edilmiştir. Yine aynı eserden edindiğimiz bilgilere göre köyde kayda geçen toplam zayiat günümüz değeri ile yaklaşık 950 bin Türk Lirasıdır.

Kaynakça

Atatürk, Kemal, *Nutuk 1919-1927*, Yay. Haz.: Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, 2011.

Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii, Matbaa-i Vilayet, Bursa, 1925.

"Bursa'nın İstirdadına Ait Hatırat", *Bursa Vilayeti Salnamesi*, Bursa Vilayet Matbaası, 1927.

Çelebi, Mevlüt, "Millî Mücadele'de İtalyan İşgalleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Yıl 1993, Cilt 9, Sayı 26.

Eğilmez, Mümtaz Şükrü, *Milli Mücadele'de Bursa*, Haz. İhsan Ilgar, Tercüman Yay., İstanbul, 1981.

Ergin, Feridun, "Birinci Dünya Savaşı'nda ve Atatürk Döneminde Fiyatlar ve Gelirler", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 3, S. 7, 1986.

Nicolson, Harold, *Curzon The Last Phase 1919-1925*, Constable and Company, London 1934.

Öztürk, Yücel, "Bursa Civarının İşgal ve Kurtuluş Sürecinde Askeri Harekâtlar", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, C. 65, S 1, Mayıs 2019.

Türkgeldi, Ali, *Mondros Ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi*, Ankara 1948.

[18] *Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii*, s.144.

[19] Dürdane köyünde Yunan işgalinin sebep olduğu toplam maddi zarar günümüz değeri ile 911.543,608 Türk Lirasıdır.

[20] *Bursa Vilayetinde Yunan Fecayii*, s.190.

Türk İstiklal Harbi Güney Cephesi, Cilt IV, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2009.

Yüceer, Saime, *Bursa'nın İşgal ve Kurtuluş Süreci (8 Temmuz 1920-11 Eylül 1922*), Uludağ üniversitesi Yay., Bursa, 2001.